

Obrazloženje Povjerenstva za dodjelu nagrada za najbolje knjižare i antikvarijate u 2022. godini

UVOD

U Godini čitanja po prvi je put raspisan Javni poziv za dodjelu nagrada najboljim knjižarama u Republici Hrvatskoj u 2021. godini s ciljem podrške knjižarskoj djelatnosti i povećanja vidljivosti knjižara kao glavnih mjesta ne samo kupnje knjiga, već i susreta s čitateljskom publikom.

U 2022. godini nastavlja se provedba ovog natječaja s tim da se nagrađene knjižare ne mogu javiti sljedeće dvije godine.

Putem ovog Javnog poziva dodjeljuju se novčane nagrade u tri kategorije:

Najbolja samostalna knjižara – prva (30.000,00 kn), druga (20.000,00 kn) i treća (10.000,00 kn) nagrada za prijavitelje izvan Zagreba + jedna nagrada (20.000,00 kn) za najbolju samostalnu knjižaru u Zagrebu

Najbolji antikvarijat – prva (30.000,00 kn), druga (20.000,00 kn) i treća (10.000,00 kn) nagrada za prijavitelje izvan Zagreba + jedna nagrada (20.000,00 kn) za najbolji antikvarijat u Zagrebu

Najbolja knjižara u okviru knjižarskog lanca knjižara – prva (30.000,00 kn), druga (20.000,00 kn) i treća (10.000,00 kn) nagrada za prijavitelje izvan Zagreba + jedna nagrada (20.000,00 kn) za najbolju knjižaru u Zagrebu

U mjesec dana, koliko je Javni poziv bio otvoren, pristiglo je ukupno 38 prijava iz cijele Hrvatske. Najviše prijava pristiglo je iz Zagreba (17), kao što je i očekivano, a slijede Rijeka (5), Zadar (4), Varaždin (3) te Osijek (2) i Pula (2). Po jedna prijava stigla je iz Požege, Metkovića, Ivanić Grada, Slavonskog Broda i Splita.

Od 38 prijavljenih knjižara najviše ih je u kategoriji knjižare u okviru knjižarskog lanca (26), a slijedi 7 samostalnih knjižara i 5 antikvarijata. Prijavljene knjižare djeluju u okviru 4 knjižarska lanca (Hoću knjigu, Školska knjiga, Verbum, Znanje), a tri knjižarska lanca imaju i vlastitu nakladničku djelatnost.

Prilikom donošenja odluke o najboljima prvi dio ocjene temelji se na elektroničkim glasovima posjetitelja i čitateljske publike koji su se knjižarama dodjeljivali do 1. prosinca putem mrežne stranice www.citaj.hr. Dodijeljeno je ukupno 5.343 elektronička glasa s tim da je sa svake adrese mogao stići samo jedan glas.

Sukladno propozicijama Javnog poziva, Ministarstvo kulture i medija je imenovalo Povjerenstvo koje je nakon uvida u prijavnu dokumentaciju obišlo i ocijenilo sve prijavljene knjižare. Članovi Povjerenstva su, kao i prošle godine, Ana Brnardić, pjesnikinja, Lea Kovacs, prevoditeljica i Jasen Boko, putopisac i dramski pisac.

Povjerenstvo je obilazeći knjižare o njihovoj kvaliteti prosuđivalo prema sljedećim kriterijima:

- Ponuda u knjižari – raznovrsnost ponude knjiga s posebnim naglaskom na djela domaćih autora, ali i zastupljenosti manje komercijalnih izdanja poput poezije ili putopisa, zastupljenost časopisne produkcije, kvaliteta i zastupljenost neknjižne ponude (papirnica i medijateka)
- Poslovanje knjižare – podmirivanje obaveza prema dobavljačima (nakladnicima) i zaposlenicima te ukupno poslovanje knjižare (prosuđivalo se ponajprije prema dokumentaciji koju su knjižare dostavile prilikom prijave na natječaj)
- Razvoj publike – kompetencija djelatnika, programi privlačenja publike/kupaca, uređenje prostora knjižare i izloga, aktivnost na internetu, sudjelovanje u programima potpore knjižarskoj djelatnosti

Na temelju svih navedenih kriterija te na temelju dodijeljenih elektroničkih glasova nagrade za najbolju knjižaru dodjeljuju se sljedećim knjižarama:

Najbolji antikvarijat:

1. nagrada – **Antikvarijat Mali neboder, Rijeka**
2. nagrada – nije dodijeljena
3. nagrada – nije dodijeljena

Najbolji antikvarijati u Zagrebu:

- **Antikvarijat Brala**
- **Antikvarijat Zlatarevo zlato**

Najbolja samostalna knjižara:

1. nagrada – nije dodijeljena
2. nagrada – **Knjižara Val, Rijeka**
3. nagrada – **Knjižara Dani lipa, Ivanić Grad**

Najbolja samostalna knjižara u Zagrebu:

- **Knjižara Pričozemska**
- **Glazbena knjižara Rockmark**

Najbolja knjižara u okviru knjižarskoga lanca:

1. nagrada – **knjižara Znanje, Rijeka**
2. nagrada – **knjižara Školska knjiga, Metković**
3. nagrada – **knjižara Hoću knjigu, Supernova, Zadar**

Najbolja knjižara u okviru knjižarskoga lanca u Zagrebu:

- **Bookshop Znanje**

Najbolji antikvarijat - obrazloženje Povjerenstva:

„Antikvarijati, pokazao je i ove godine obilazak svih prijavljenih, doimaju se, kao „duša knjige“. Među ukupno pet prijavljenih antikvarijata četiri su iz Zagreba, a nažalost, samo jedan iz ostatka Hrvatske. I ove godine antikvarijati su nam otkrili ljude koji žive s knjigom i za knjigu, odlične poznavatelje starih i novih izdanja, ljude koji su male priručne enciklopedije i veliki zaljubljenici svog posla. Svaki prijavljeni antikvarijat ima svoju priču, a osim što nude veliki broj inače nedostupnih knjiga, vode ih ljudi od kojih je moguće dobiti informaciju o baš svakoj knjizi koju tražite. Od rijetkih, dragocjenih knjiga do zaboravljenih stripova, časopisa i izdanja koja je odavno nemoguće naći, police ovih prostora posvećenih knjizi, možda skućenih prostorom, ali otvorenih srcem, nude cijeli jedan mistični svijet knjige, koji se ne vidi na policama „običnih“ knjižara. A sve to uz fanatičnu ljubav njihovih voditelja koji čitatelje vole koliko i knjige“.

„U konkurenciji antikvarijata izvan Zagreba, bio je prijavljen samo jedan – **antikvarijat Mali neboder u Rijeci** koji priznanje za najbolji antikvarijat ni slučajno ne dobiva samo zato jer je jedini prijavljeni. Riječ je o najstarijem riječkom antikvarijatu, uvijek na istoj lokaciji, koji u Rijeci ima kulturni status i brojnu vjernu publiku koja se i dalje razvija i raste. Pravi je antikvarski biser, malen, ali iskorišten do posljednjeg knjižnog mjesta, na više nivoa i s polu-skrivenim sobama, koje otvaraju svijet čudesnih, starih knjiga, stripova i ploča. Odlično je opremljen, a vode ga dva gostoljubiva i vrlo stručna voditelja. Posebna je karakteristika, na koju dosad nismo nailazili, da imaju na mjesečnoj bazi online aukcije, s

brojnim domaćim i inozemnim sudionicima. Posjeduju i brojna, dragocjena, stara izdanja, a po cijelom uređenju i agilnosti vlasnika jasno je da je antikvarijat s dušom“.

„U ozbiljnoj antikvarskoj konkurenciji u Zagrebu izdvojili smo ove godine dva mjesta ljubitelja stare i rijetke knjige.

Knjižara i antikvarijat Brala jako je zanimljiv mali antikvarijat, još jedan „s dušom“, duge obiteljske tradicije. Izrazito malen prostor zahvaljujući odličnom rasporedu, pregledan je, a knjige su lako dostupne. Lociran kao srce Dežmanovog prolaza, veliki izlog stvara dojam kao da nema zida između knjiga i ulice, a sam izlog dizajniran je vedro i duhovito, s knjigama u starinskoj kolijevci. To se doima kao vrlo efikasno osmišljena reklama koja stvara odličnu prostornu komunikaciju s prolaznicima, potencijalnom publikom. Izlog se inače uređuje s pažnjom na zagrebačke teme, ali i u skladu s događanjima u gradu (filmski ciklusi u Tuškancu, festivali u gradu). Antikvarijat Brala ima velik i raznolik izbor knjiga, praktično sve žanrove, uključujući i knjige na stranim jezicima pa privlači i inozemne zagrebačke goste. „Brala“ ima i odličan, pregledan i suvremeno dizajniran sajt, koji donosi i preporuke i obavještava o novitetima pa je ukupan dojam ovog antikvarijata zaista izuzetan.

Antikvarijat Zlatarevo zlato, nedavno premješten u novi, atraktivan i za antikvarijat velik prostor u Ilici, ostavio je odličan dojam. Pregledan raspored i vrhunski poznavatelji knjiga koji se brinu o antikvarijatu čine ga dragocjenim prostorom za ljubitelje knjiga, koji rado prelistavaju knjige, čak sjedeći na podu. Kratka „provjera“ segmenta teorije književnosti, osim što je pokazala vladanje materijalom knjižara-antikvara u njemu, otkrila je i niz dragocjenih izdanja, pravih rariteta. Antikvarijat je izuzetno bogat, ima čak 35.000 knjiga, a vlasnici se nadaju da će uz dodatna ulaganja uskoro izgraditi još polica. Planiraju ponudu obogatiti mogućnošću online pretraživanja po temama i knjigama u samom antikvarijatu. Prostor je ugodan za boravak, listanje knjiga i druženje sa znalcem starih izdanja čine ovaj antikvarijat dragocjenim knjižarskim prostorom“.

Najbolja samostalna knjižara - obrazloženje Povjerenstva:

U konkurenciji za najbolju samostalnu knjižaru u 2022. godini prijavilo se pet knjižara iz Zagreba i dvije knjižare izvan Zagreba.

„Knjižara **Dani lipa u Ivanić Gradu** primjer je dugogodišnjega predanog rada i knjižarskog entuzijazma. Kao jedina u gradu i okolici, knjižara ima svoje tradicionalno mjesto u mjesnoj kulturi. Osim što osobitu pozornost posvećuje domaćoj književnosti, knjižara je i mjesto književnih događanja. Knjižarski je dio raznovrstan i oblikuje se prema potrebama mjesnog čitateljstva. Stoga knjižara Dani lipa zaslužuje svaku pohvalu za rad i važnu ulogu u književno-kulturnom životu Ivanić-Grada i šire okolice, te dobiva **treću nagradu** za najbolju samostalnu knjižaru izvan Zagreba u 2022. godini.

Knjižara Val u Rijeci specijalizirana je za domaću knjigu te djeluje kao knjižara-klub u centru Rijeke. Širok izbor izdavača i žanrova dostupan je uživo i online, a osobit je naglasak na izdanjima mjesnih nakladnika te na riječke, regionalne i jadranske teme. Sve navedeno, kao i udoban prostor pogodan za književne večeri i promocije, knjižaru Val čini jedinstvenom. Stoga Knjižara Val dobiva drugu nagradu za najbolju samostalnu knjižaru izvan Zagreba u 2022. godini.

Pričozemska je **prva dječja knjižara u Zagrebu**, otvorena ove godine. Svojim položajem u zagrebačkoj četvrti Ravnice doprinosi decentralizaciji kulture čitanja i pravi je primjer doprinosu čitalačke kulture, o čemu svjedoči i najveći broj glasova čitateljske publike. Osim naslova izdavačke kuće Ibis grafika, Pričozemska nudi i dječje naslove drugih nakladnika, edukativne društvene igre, plišane igračke likova iz slikovnica, ideje za poklone i školski pribor. Pregledan prostor s bogatim izborom knjiga također je mjesto raznih radionica, čitaonica, druženja s autorima i ilustratorima te predstavljanja slikovnica i

knjiga za djecu i mlade. Takvim programima knjižara stvara novu čitalačku publiku i potiče kulturu čitanja. Zbog svega navedenoga, i kao poticaj da nastavi nedavno započetim putem, **Pričozemska** je proglašena **najboljom samostalnom knjižarom u Zagrebu** u 2022. godini.

Zahvaljujući svom jedinstvenom profilu glazbene knjižare, **Knjižara Rockmark** zaslužuje posebnu pozornost. Smještena tik uz najveći zagrebački centar knjige, Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu, knjižara Rockmark već svojim specifičnim profilom, a dakako i radom, doprinosi globalnom imidžu Zagreba kao europske i svjetske prijestolnice na području kulture. Ponuda knjižare obuhvaća knjige, nosače glazbe i uporabne predmete vezane uz glazbu, a u ponudi knjiga podjednako su zastupljeni domaći kao i strani autori visokokvalitetne književnosti. Zbog dosadašnjeg rada, ali i entuzijazma osnivača i suradnika za daljnji razvoj knjižare, kao poticaj i pohvalu **Knjižara Rockmark zaslužno dijeli nagradu za najbolju samostalnu knjižaru u Zagrebu 2022. godine**.

Najbolja knjižara u okviru knjižarskog lanca - obrazloženje Povjerenstva:

„**Prva nagrada** za knjižaru u okviru knjižarskog lanca izvan Zagreba dodjeljuje se **knjižari Znanje u Užarskoj 1 u Rijeci**. Knjižarski je prostor na ovoj adresi već niz godina (uz razne vlasnike) te stoga posjeduje dodanu simboličku vrijednost kao adresa knjige i kulture u centru grada Rijeke. Organizacija ovog prostora, koji se proteže na nekoliko katova, dinamična je, privlačna, pregledna, a djelatnice se ističu kustoskim vještinama, kompetencijom, ljubaznošću i poštovanjem prema klijentima. Ono što se osobito dojmilo članove povjerenstva jest to da se na ulazu ističe kvalitetna knjiga i domaći autori kao i vrijedni prijevodi te da se osim noviteta publiku usmjerava na istaknuto smještena vrijedna starija izdanja. Time ova knjižara pozitivno koristi svoju komercijalnu mogućnost potičući kupce na (ponovno) otkrivanje naslova koji pripadaju vrhovima domaće i svjetske književnosti i usmjeravajući publiku prema vrhunskim književnim i kulturnim vrijednostima. Ponuda knjižare vrlo je raznolika i široka, sukladno bogatom prostoru kojim raspolaže, pa se uz prozne, pjesničke i esejističke naslove ističe i ponuda stripova, književnosti za djecu i mlade, slikovnica, stručne literature. U prvom su planu knjige, dok su darovni asortiman, uredska oprema i program za djecu (igračke, društvene igre) smješteni uglavnom na višem katu. Ono što ovu knjižaru čini osobito privlačnom za publiku jest to da svojom ugodnom, gostoljubivom atmosferom potiče zadržavanje kupaca uz police s knjigama, listanje, nasumično čitanje, te tako otvara mogućnost one vrste užitka u polaganosti, koje je potrošačko društvo izgubilo, ali ga zahvaljujući ovakvim knjižarama možemo iznova pronaći.

Valja napomenuti da su sve prijavljene knjižare iz lanca Znanje ostavljale izvrstan dojam kompetentnosti djelatnika, osobnosti i šarma prostora knjižara, organiziranih tako da pozivaju na zadržavanje i uranjanje u knjige te obnavljaju na taj način koncept knjižare kao oaze kulture čitanja i znanja.

Druga nagrada za knjižaru u okviru knjižarskog lanca izvan Zagreba dodjeljuje se **Školskoj knjizi u Metkoviću**. Na istaknutom mjestu u gradu, raskošna i blistava privlači prolaznike velikim, osvjetljenim izlozima u kojima su knjige uredno i pregledno poredane. Srdačne i gostoljubive djelatnice, širok i svijetao prostor, izvrstan izbor knjiga koje su raspoređene na policama od poda do stropa te „otoci“ s knjigama – novitetima i bestselerima – sastavljaju dinamiku ove knjižare u skladu s osnovnim konceptom ustroja knjižara Školske knjige. Istaknuti su naslovi domaćih autorica i autora. Snalaženje po policama olakšano je naznačenim kategorijama i rasporedom vrsta po dijelovima polica. Iznimno je strateški važan položaj ove knjižare, jer je ona glavno stjecište za knjigu i knjižarsku publiku ne samo za krajnji dio južne Hrvatske, već i za dio Bosne i Hercegovine te za dijasporu kojoj je, prema riječima djelatnica, ova knjižara glavni izvor domaće književnosti prilikom posjeta Hrvatskoj. Uzimajući u obzir navedene potrebe koje ova knjižara namiruje i visoku frekventnost prometa, njezina se uloga kao mjesta promicanja knjige i čitanja utoliko uvišestručuje. Školska knjiga u Metkoviću, kao i neke druge knjižare, ujedno nosi i dodatnu simboličku vrijednost činjenicom da se

nalazi na mjestu koje građani pamte kroz povijest kao knjižarski prostor. Entuzijazam djelatnica knjižare i njezinih korisnika razvidan je i po velikom broju glasova dodijeljenog ovoj knjižari.

Treća nagrada u kategoriji knjižarskih lanaca za knjižare izvan Zagreba dodjeljuje se **knjižari Hoću knjigu u Supernovi u Zadru**, koja je kao i ostale knjižare ovog lanca, osvojila velik broj glasova publike. Knjižare ovog lanca imaju prepoznatljiv koncept i prostorno uređenje s istaknutim policama na kojima se promoviraju knjige u kategoriji „Top 10“, u čijem slaganju sudjeluju i djelatnice i djelatnici knjižara (nije suviše napomenuti da se uz uobičajene bestselere – putopise, autobiografije ili knjige samopomoći – u tim izborima nalaze i primjerice, vrhunski stripovi) s kojima je u svim pojedinačnim knjižarama iz ovog lanca susret bio beziznimno srdačan, koristan i poticajan. Ova, kao i neke druge prijavljene knjižare iz lanca Hoću knjigu, pozitivno koriste potencijal smještenosti u trgovački centar – u visokim izlozima dominiraju knjige, a među njima su istaknuti i vrhunski domaći autori, na koje se usmjerava pažnja publike trgovačkih centara. Vrijedna domaća i strana literatura dostupna je u prvom dijelu prostora knjižare, odmah do ulaza u prostor, a knjige su izložene na policama-otocima naizmjenice s uredskim i papirničkim programom. Ova je knjižara relativno nedavno otvorena, a nadahnjujuć je entuzijazam i znanje voditeljica i djelatnica koje, uz volju da i same promoviraju i usmjere kupca na dobru knjigu, posebnu pažnju njeguju prema lokalnim autoricama i autorima koji Zadar čine jednim od trenutno najjačih izvora književnog stvaralaštva u Hrvatskoj. „Hoću knjigu“ u Zadru mjesto je koje jednako odgovara književnim sladokuscima i onima koji će tijekom šopinga ovamo prvi puta zalutati.

Nagrada u kategoriji knjižara u okviru knjižarskog lanca **u Zagrebu** dodjeljuje se knjižari **Znanje Bookshop** u Gajevoj, koja se ističe bogatim i iznimno raznovrsnim programom knjige na stranom jeziku, ali i kvalitetnom i širokom ponudom domaće književnosti, uz istaknutu poeziju, stripove i poseban prostor namijenjen najmlađim čitateljima. Knjižara se nalazi na lokaciji koja već dugo slovi kao kultno knjižarsko mjesto, na kojem se već tradicionalno može naći velik izbor knjiga na stranim jezicima – mjesto u kojem su odgojene generacije čitatelja i ljubitelja književnosti, a taj atribut i dalje vrijedi. Smještena u visokofrekventnom centru Zagreba, par koraka od Trga bana Jelačića, knjižara se, u svojem impozantnom prostoru, osim raznolikom i bogatom ponudom domaćih i stranih naslova, ističe i velikim darovnim, uredskim i papirničkim programom, pa se doima kao maleni knjižarski grad unutar grada. Iako je program igračaka, društvenih igara i darova smješten odmah iza ulaza u prostor, u neku vrstu aule s pridruženim odjeljcima za igračke, dječju knjigu i darove i blagajničkim otokom na sredini, silaskom niz stepenice u donju etažu ulazi se u golem prostor prepun knjiga. Knjige su organizirane prema kategorijama na policama što prate zidove, ali i na pozamašnim stolovima s policama ispod, na kojima su licem izloženi domaći i strani noviteti. Također se polaže pažnja na domaće i strane književne nagrade, odnosno publiku se informira o književnokritički visoko ocijenjenim djelima, pa su nagrađene knjige istaknute, „pojačane“ lentama s informacijama o nagradama. Ova je knjižara mjesto šušura i poziva na zadržavanje uz prelistavanje knjiga, začitavanje, istraživanje, a tome pridonosi nenametljivost, ali i sveprisutnost susretljivih i dobro informiranih djelatnica i djelatnika knjižare“.

ZAKLJUČAK

„Nakon obilaska knjižara koje su se ove godine prijavile za dodjelu nagrada za najbolje knjižare u Hrvatskoj, ali i velikog broja elektroničkih glasova koje su čitatelji i kupci knjiga dodijelili knjižarama i antikvarijatima, ponovo se ističe veliki entuzijazam i zadovoljstvo knjižara, kako zbog interesa za posao koji obavljaju tako i zbog rastućeg interesa čitatelja, odnosno povećanog broja kupaca knjiga.

Najljepši dio obilaska knjižara i ove je godine bilo je druženje s knjižarima, od kojih su većina knjižarke. Bez obzira na njihovu dob i iskustvo, veličinu knjižare ili veličinu grada – svi su pokazali izniman entuzijazam, veliku upućenost u knjižnu ponudu, ali i poznavanje interesa vlastitih kupaca, odnosno čitateljske publike i to bez obzira nalaze li se u manjim gradovima, trgovačkim centrima ili u

turističkim središtima poput, primjerice, Zadra gdje dolaze i inozemni i domaći turisti u potrazi za dobrom knjigom, paralelno sa svim generacijama domaćih čitatelja već profiliranih ukusa.

Uz neknjižnu ponudu koja uključuje i papirnicu i igračke i različitu drugu robu, u svim uključenim knjižarama snažno dominiraju knjige, a načinom prezentacije ostali se sadržaji uglavnom stavljaju u drugi plan, odnosno povezuju s aktualnom ponudom knjiga. Također, svi knjižari ističu da najveći udio u prodaji predstavljaju knjige. Lijepo je što većina knjižara ističe rastući interes za djela domaćih autora, naročito onih koji su intenzivnije prisutni u medijima, odnosno čija se djela intenzivnije promoviraju. I knjižari, a i njihovi kupci, čitatelji, dobro poznaju nakladničku ponudu tako da je često i nakladnik kod kojega je knjiga objavljena određena vrsta preporuke.

Niz knjižara uz knjige na hrvatskom jeziku prodaje i knjige na stranim jezicima, uglavnom na engleskom. Ponuda djela hrvatskih autora u prijevodu na strane jezike je nedovoljno zastupljena iako postoji interes kupaca, što naročito ističu knjižare u turističkim središtima.

Koncentracija knjižara najveća je i najraznovrsnija u Zagrebu, a slijede veliki gradovi poput Rijeke, Zadra, Osijeka i Splita. Hrvatska u cjelini ima odličnu mrežu antikvarijata od kojih je većina smještena u Zagrebu, Rijeci i Osijeku, a knjižari-antikvari ističu svoju međusobnu povezanost te značenje koje hrvatski antikvarijati imaju i izvan granica Hrvatske. Samostalnih knjižara izvan Zagreba je nažalost vrlo malo, a razlozi za to su ponajprije ekonomski jer je teško osigurati opstanak od prodaje knjiga u mjestima s manjim brojem stanovnika. S druge strane knjižarski lanci osiguravaju knjižarsku ponudu u cijeloj zemlji i za svaku je pohvalu kontinuirano otvaranje novih knjižara izvan Zagreba koje i u manjim mjestima čitateljima omogućuju kupovinu aktualnih i zanimljivih knjiga.

Iako je tijekom pandemije porasla navika internetske kupovine svega pa tako i knjiga, knjižare i dalje ostaju temeljna mjesta ne samo za nabavu knjiga, već i za susrete, druženja i razgovore, odnosno za razmjenu informacija o svim temama. Upravo je zbog toga ulaganje i poticanje rada knjižara od iznimne važnosti za razvoj i očuvanje cjelokupne hrvatske kulture“.